

Norppa reitti

Seal
Trail

Enonkoski • Heinävesi • Kerimäki • Savonranta

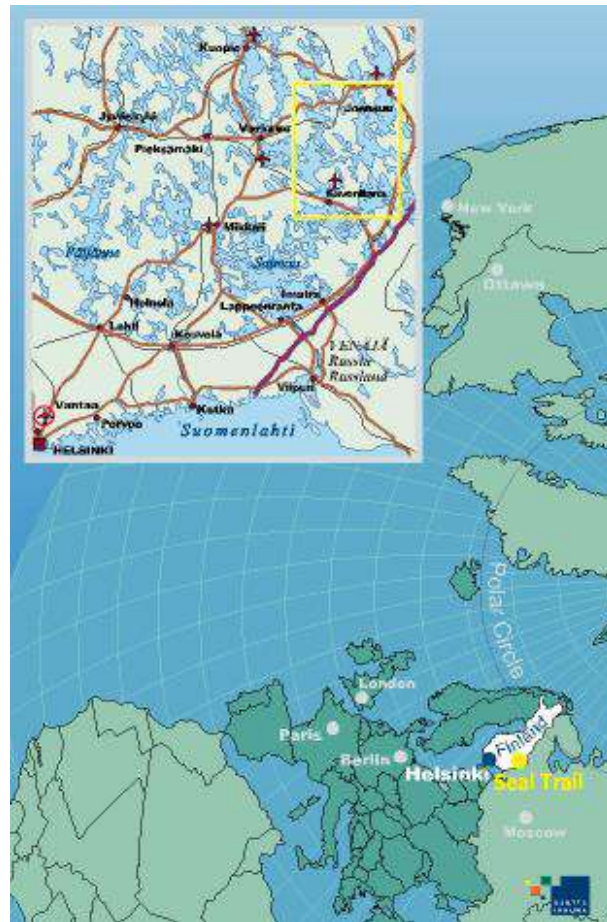

Alue ja sen sijainti

Norppareitin vesiretkelyreitiverkosto sijaitsee itäisessä Suomessa, Enonkosken, Heinäveden, Savonrannan ja Kerimäen kuntien alueella, joiden yhteenlaskettu vesipinta-ala on peräti 868 km². Maantieteellisesti katsottuna Norppareitti on osa Suomen suurinta vesistöaluetta, Vuoksen vesistöä, joka kattaa 2/3 koko Järvi-Suomen pinta-alasta. Juojärveltä alkavassa ja Puruvedelle päättyvässä reitistössä tämän valtavan vesistöalueen kaukaiset latvavedet laskevat Saimaan, Euroopan neljänneksi suurimman järven, keskusaltaaseen muodostaen sekä kansallisesti että kansainvälisesti erityisen arvokkaan maisemakokonaisuuden.

Vesiretkelyverkoston kokonaispituus on 541 km, josta järvi- ja jokeita on 455 km. Vaikka Saimaan repaleista ja monihaaraista järvi- ja jokeita voi virtaamansa puolesta luonnehtia maailman hitaimmaksi joeksi, on sen ja siihen laskevien latvavesistöjen välinen 25 metrin korkeusero synnyttänyt Heinäveden vesireitin varrelle jokea muistuttavan osuuden koskineen ja virtoineen. Verkostoon liittyvissä sivuvesistöissä, kuten Jyrkylinjoella, voi löytää varsinkin keväällä nopeasti virtavaa vettä pikkukoskineen.

Norppareitti on yksi pisimmistä sisävesien vesiretkelyreitiverkostoista mitä Suomesta löytyy. Sen suunnittelun lähtökohdaksi on ollut koota yhteen kaikkien vesiretkelijöiden - niin melojien kuin soutajienkin - tarvitsema tieto vesistöalueemme parhaista reittivaihtoehdoista palveluineen ja nähtävyyksineen. Verkosto rakentuu itseasiassa vaatavuudeltaan, pituudeltaan ja ympäristöltään erilaisista paikallisreiteistä, joista jokainen voi valita itselleen parhaiten sopivan vaihtoehdon. Useimmat reitistön varrella sijaitsevat vesialueet sopivat myös varsin hyvin veneilyyn. Monet vesireittien varrelle rakennetut rantautumispaikat onkin tarkoitettu niin melojien, soutajien kuin veneilijöidenkin käyttöön.

Maisema ja geologia

Luonnonhistoriansa ja maisemakuvansa puolesta Norppareitti on loistava esimerkki Suomen ainutlaatuisimmasta ja kansainvälisesti katsottuna omaleimaisimmasta luonnonmuodostumasta, Järvi-Suomen reittivesistöistä. Tämän luonnonvoimien rakentaman vesitieverkoston perusta syntyi itse asiassa jo noin 1,8 miljardia vuotta sitten. Vuosimiljoonien vieriesä maakuoren liikunnat ruhjoivat alueen kallioperän täyteen lukemattomia siirros- ja murroslinjoja samalla kun eroosio kulutti muinaiset vuorijonot nykyisinkin nähtävissä olevaksi mäkimaisemaksi. Luonnonvoimien työtä täydensi vielä noin 50-100 miljoonaa vuotta sitten Paasivedellä maahan törmännyt meteoriitti, jonka vedellä peittynyt halkaisijaltaan 10 km:n kraateri on Suomen toiseksi suurin.

Viimeisen silauksen Järvi-Suomen jo valmiiksi rosoiseen maisemakuvaan antoivat ne jääkaudet, jotka viimeisten 2,4 miljoonan vuoden aikana ovat peittäneet Skandinavian ehkä kymmenkunta kertaa parikolme kilometriä paksun jäämassan alle. Jokaisella kerralla liikkuva mannerjää kuori pois kallioperää verhonneen maapeitteen ja kaiversi murros-laaksoja entistä syvemmiksi raastaen niiden reunoista kiviainesta uuden maaperän raaka-aineiksi. Kun maankuorta painanut jäätikkö ilmaston lämmettyä vihdoin n. 10 000 vuotta sitten sulsi pois, muuttuivat harjujen ja moreeniselänteiden jakamat kallioaltaat järviksi. Lopullisen muotonsa Vuoksen reittivesistö sai vasta noin 5700 vuotta sitten, jolloin maankuoren kohoamisen myötä kohden kaakkoa kallistuneille itäisen Suomen järvi- ja jokeiden vesille avautui uusi lasku-uoma Vuokseen ja veden pinta laski nykyiselle tasolle.

Koska viimeinen jääkausi on geologisesti tarkasteltuna päättynyt verraten äskettäin, ovat sen jättämät jäljet yhä selvästi näkyvissä Norppareittiä reunustavassa rantamaisemassa. Sellaisia ovat varsinkin 10 000 vuoden takaisten jäätikköjokien pohjiin kerrostuneet harjut, joita löytyy eniten Puruveden järvi-alueelta. Jääkaudesta kertovat myös esimerkiksi Koloveden ja Kermajärven karun kauniit rantalouhikot sekä Joutenveden paljaaksi hiottu kalliorannat.

Monimuotoisuudessaan Norppareittiä ympäröivä järvi- ja jokimaisema hakee vertaistaan. Kallioperässä risteilevät lukemattomat murroslinjat ovat pirstoneet koko laajan alueen todelliseksi sokkeloisten vesireittien labyrintiksi jossa avoimet selkävedet ja suojaiset saaristot seuraavat vuoronperään toisiaan. Joutenveden ja Heinäveden selän välisellä Saimaan osalla saaritiheyden on arveltu olevan maailmanennätysluokkaa. Maisemallisesti Paasiveden kraaterijärven saareton ulappa onkin sen täydellinen vastakohta. Koloveden kapeat, jopa 40 metriä korkeiden jyrkänteiden reunustamat, syvät lahdet edustavat sisävesivuonoja aidoimmillaan. Kun maisemavalikoimaan vielä muistetaan lisätä Kerman ja Karvion upeat kosket sekä pienvesistöjen monet jokireitit kiemuroineen voi Norppareittiä liioittelematta sanoa koko Järvi-Suomen upeimmaksi vesiretkelyalueeksi.

Ihmeellinen luonto

Norppareittiä voi perustelluksi kutsua myös Järvi-Suomen pisimmäksi vesiluontopoluksi, joka yhdistää toisiinsa joukon luontonsa puolesta maamme arvokkaimpiin kuuluvia ranta- ja vesialueita. Euroopan yhteisön Natura 2000-verkoston sisältyviä suojeltavia sisävesialueita reitin varrella on peräti 63 873 hehtaaria ja lisäksi se sivuaa lähes 16 000 hehtaarin suojelualuekokonaisuutta Paasiveden lounaisnurkassa. Kansallisen rantojensuojeluohjelman alaista suojeltua rantaviivaa Norppareitin alueella on melkein 700 km! Tämän kansainvälisestikin merkittävän suojelualuekokonaisuuden todellinen helmi on vuonna 1990 perustettu erämaisuudestaan kuuluisa Koloveden kansallispuisto.

Norppareittiä ympäröivässä järviluonnossa vanha ja uusi ovat yllättävällä tavalla yhtäaikaisesti läsnä. Kun kovan peruskalliomme synnyn yhteydessä puhutaan lähes parista vuosimiljardista, on sitä nykyisin laukittaisesti peittävä, verraten ohut maaperä samoin kuin koko elollinen luonto peräisin viime jääkauden jälkeiseltä ajalta. Maisemapiirteiden ohella jääkauden vaikutus näkyy selkeimmin Norppareitin Saimaan puoleisen osan ”merellisessä” eliölajistossa kertoen vaiheesta, jolloin nykyinen Saimaa ja Itämeri vielä muodostivat yhtenäisen merialueen.

Saimaan kuroutuessa erilleen Itämerestä 8500 vuotta sitten jäi näin syntyneeseen järvioltaaseen joitakin eliölajeja, jotka ajan myötä sopeutuivat elämään suolattomassa vedessä. Tunnetuin näistä on reittimme tunnuseläin saimaannorppa, maailman uhanalaisin hylje, jonka tihein kanta löytyy Kolovedeltä. Muita vähemmän tunnettuja reliktejä ovat nierä, härkäsimppu, järvilohi ja järvitaimen sekä Saimaan syvänteissä elävät katkat.

Norppareitti esittelee monessakin mielessä luonnontilaisinta järviluontoa, jota Suomesta voi tänä päivänä löytää. Ensinnäkin järvien vedet ovat käyttökelpoisuusluokitukseltaan erinomaisia - siis juotavan hyviä - koko reitin alueella. Puruvedellä ja Kolovedellä vedenlaadun voi maistamisen lisäksi myös nähdä. Myös kalaston runsaus ja monipuolisuus kertoo osaltaan samasta asiasta. Edellä mainittujen kalaharvinaisuuksien lisäksi vesistöissä esiintyy monia vapaa-ajan kalastajia kiinnostavia lajeja kuten harjusta, siikaa ja kuhaa. Eipä liene kukaan sattuma, että norpan ohella vesistöissämme kalastelee edelleenkin elinvoimainen saukkokanta. Kesäisin ne saavat seurakseen taivaalta kalavesiään tähyilevän kalasääksen.

Järvien tyypillistä vesilinnustoa ovat kuikka, selkälokki, isokoskelo, tukkakoskelo ja joutsen sekä monet lokkilinnut ja kahlaajat.

Moni-ilmeisten vesistöjen ohella toinen Norppareitin ominainen luonnonelementti on metsä. Alue kuuluu kokonaisuudessaan eteläboreaaliseen kasvilisuusvyöhykkeeseen ja muutamia perinteisiä kylämaisemia lukuunottamatta laajat lehtipuusaarekkien kirjomat mänty- ja kuusimetsät hallitsevat rantamaisemia koko reitin varrella. Luonnonsuojelun kannalta koko Järvi-Suomen arvokkain metsä löytyy Koloveden kansallispuistosta, jossa sijaitsee Suomen ainoa yli tuhannen hehtaarin laajuinen eteläboreaalinen vanhan metsän alue monine uhanalaisine lajeineen. Vastaavanlaisia, mutta pienempiä kohteita, löytyy myös Kakonsalon järviolueelta. Puruveden arvokkaimmissa metsissä on pesinyt valkoselkätikka.

Rantametsien helpoimmin tunnistettavia asukkaita ovat varmasti hirvet ja majavat, jotka vaelsivat seudulla jo 8500 vuotta sitten. Alueen erämaisuutta korostavat karhun, ilveksen, jopa suden ja ahmankin vierailut. Vanhimmissa metsissä viihtyvät monet lahoppuisia pesivät lintulajit. Voipa siellä tavata tutun Lapin asukkaan, kuukkelinkin. Kevätkesällä metsien äänimaailma täyttyy muuttolintujen laulusta ja tarkkaavainen luonnonystävä voi havaita ilmassa nuolihaukan tai mehiläishaukan tutut ääriä. Öiseen aikaan metsissä taas saattaa tavata huuhkajan tai viirupöllön.

Vesiretkeilyreitti kivikaudelta tähän päivään

Norppareittiä ei tee vesiretkeilyreitistönä ainutlaatuiseksi pelkästään sitä ympäröivä suomalainen järviluonto maisemineen, vaan myös sen värikäs historia osana ehkä jo yli 5000 vuotta käytössä ollut vesiteiden verkostoa. Koloveden ja Enonveden jyrkkiin rantakallioihin tuhansia vuosia sitten maalatut hirvi- ja ihmishahmot sekä vesistöjen varsilta tehdyt lukuisat asuinpaikkalöydöt kertovat muinaisten eränkävijöiden käyttäneen Norppareitin vesistöjä kulkureitinään jo kivikaudelta lähtien. Vielä 1500-luvulla karjalaiset erämiehet vaelsivat Puruveden kautta Heinäveden erämaihin ja kala-apajille pitkin kuuluisaa lohireittiään, jonka historiallista vesiväylää myös nykypäivän matkailija voi Norppareitillä seurata.

Monet reitin varrella sijaitseviin luonnonnähtävyyksiin, kuten Kakonvuoreen tai Ryöskän luolaan, liitetyt yhäkin tunnetut tarinat lienevät kaikuja tuolta erämaiden asuttamiseen liittyvältä ajalta. Asutuksen ja kaupankäynnin leviäminen alueelle tapahtuikin varhain vakiintuneita eränkävintireittejä myöten. Toisaalta alueen sijainti vanhalla idän ja lännen rajaseudulla antaa sille aivan oman leimansa lukuisine sota-historiallisine nähtävyyksineen, joista tunnetuimmat lienevät 1400-luvulla rakennetun Orivirran erämaailinlakkeen rauniot ja 1940-luvulla rakennetut Raikuun Salpalinjan puolustusvarustukset betonibunkkereineen.

Sahateollisuuden ja metsätalouden tunkeutuessa 1700-luvun lopulta lähtien Järvi-Suomen viimeisinkin erämaihin vanhat vesitiet saivat uuden tehtävän puutavaran kuljetusväylinä maailmanmarkkinoille. Jopa kapeat jokireitit palvelivat merkittävänä uittovälinä aina 1900-luvun puoliväliin saakka. Puutavaran kuljetus uittamalla ja proomuilla pitkin Saimaan syväväylää on edelleenkin osa Norppareitin elävää nykypäivää. Vesiliikenteen historian arvok-

kaimpia rakennusmuistomerkkejä ovat kuitenkin ne lukuisat kanavat, jotka yhdistävät Norppareitin keskeisimmät järviolueet yhdeksi vesiteiden verkostoksi.

Niistä vanhin on Paasiveden Puruvedeen yhdistävä vuonna 1859 nykyiseen asuunsa rakennettu Raikuun vain venekäyttöön sopiva avokanava. Yhä vieläkin jatkuvan höyrylaivaliikenteen ensin Savonlinnasta Kuopioon ja sitten myös Juojärvelle mahdollistanut Heinäveden reitin kanavoitinta toteutettiin vaiheittain vuosina 1895-1915. Tämä yhteensä kuusi sulku- ja kaksi avokanavaa sisältävä vehmas vesireitti historiallisine satamapaikkoineen ja kanavapuistoineen on kuulunut koko Järvi-Suomen kansainvälisesti tunnetuimpiin matkailunähtävyyksiin jo sadan vuoden ajan. Se on myös yksi Suomen 27:stä kansallismaisemasta.

Norppareitti yhdistää toisiinsa myös Itä-Suomen tunnetuimmat matkailunähtävyydet: Uuden Valamon ja Lintulan ortodoksiset luostarit Heinävedellä sekä maailman suurimman puukirkon Kerimäellä. Kalastajille tuttuja ovat Karvion ja Kerman kosket sekä Orivirran ja Puruveden kuuluisat kalavedet. Kaikki nämä kohteet ja paljon muuta löytyvät Norppareitin, Järvi-Suomen parhaan vesiretkeilyreitillä varrella!

Saimaannorppa - järvierämaan alkuasukas

Saimaannorpan (*Phoca hispida saimensis*) tarina on yhtä ainutlaatuinen kuin koko Saimaan, Suomen erikoisimman ja suurimman järvialueen historia. Kun Saimaan ja nykyisen Itämeren yhteys viimeisen jääkauden jälkeen noin 8000 - 9000 vuotta sitten katkesi, jäi osa pohjoisten, viileiden merialueiden norpista asuttamaan näin syntyneitä järviä ja kehittyi aikaa myöten omaksi alalajikseen. Saimaannorppa on yksi harvoista järviympäristössä elämiseen sopeutuneista hyljelajeista maailmassa ja lisäksi se on Suomen ainoa kotoperäinen eli endeeminen nisäkäslaji. Se onkin koko Saimaan alkuperäisen järviluonnon suojelun, ja myös Norppareitin, tunnuseläin.

Saimaannorppa on kooltaan suhteellisen pieni hylje. Täysikasvuinen norppa painaa vuodenaikasta riippuen 50 - 90 kg ja pituutta sillä on n. 140 cm. Turkin pohjaväri vaihtelee eri puolilla Saimaata hyvin tummasta aina punaruskeisiin sävyihin ja sitä kirjovat lajille tyypilliseen tapaan vaaleammat kuviot ja kiehkurat. Tämän suojaväriytyksen ansiosta saimaannorppa sulautuu niin täydellisesti elinympäristönsä maisemaan, että makuukivellään lepäävän eläimen erottaminen jäkälöityneestä graniitista saattaa olla vaikeaa. Toisin kuin monet muut hylkeet, saimaannorppa ei elä laumoissa, joten tämän harvinaisen eläimen kohtaaminen omassa elementissään vaatii suurta tarkkaavaisuutta ja onnea.

Hylkeiden tapaan saimaannorppa on sopeutunut vesielämään erinomaisesti. Se viettää elämästään 80 % vedessä ja siitäkin ajasta peräti 80 % veden alla saalista sukellelleen. Norppa syö ravinnokseen pieniä kaloja, kuten ahvenia, särkiä ja muikkuja joita Saimaassa riittää yllin kyllin. Norppa ei välttämättä tarvitse kuivaa maata edes lepäämiseen, vaan se pysyy ottamaan torkut myös sukelluksissakin. Pisimmät leposukellukset saattavat venyä jopa yli 20 minuuttia pitkiksi. Norpan näkeminen on todennäköisintä keväällä karvanvaihto-aikaan, jolloin se oleskelee pidempiä aikoja rantakivellä maaten. Joitakin rantakiviä norpat käyttävät suosikkipaikkoinaan koko sulan veden ajan. Saimaannorpat ovat muutenkin kotipaikkauuskollisia eläimiä, jotka pysyttelevät omalla hyvänä kala-apajana tuntemallaan reviiirillä.

Koska Saimaalle ei sen selkävesien pienuuden vuoksi voi syntyä ahtoja, norppa joutuu talvella kaivamaan suojakseen lumipesän rantakinoksiin. Naaras synnyttää poikasensa, kuutin, helmi-maaliskuun vaihteessa ja imettää sitä pari kuukautta. Vieroitus tapahtuu jäiden lähtiessä. Saimaannorppa on pitkäikäinen, hitaasti lisääntyvä laji. Naaraat eivät synnytä joka vuosi, eivätkä koskaan yhtä poikasta enempää. Koska Saimaannorpalla puuttuvat kaikki luontaiset viholliset, on ainoastaan ihminen toimillaan voinut muodostaa todellisen uhan lajin säilymiselle alkuperäisellä elinalueellaan.

On arvioitu, että noin 5000 vuotta sitten Saimaassa olisi elänyt jopa 5000 norppaa. Nykyisen kannan koko on enää 220 - 250 yksilöä. Syyt saimaannorppien vähälukuisuuteen löytyvät ihmisen toimenpiteistä kuten metsästyksestä, ympäristömyrkyistä sekä Saimaan vedenpinnan keinotekoisesta sääntelystä voimatalouden tarpeisiin. Norpan metsästys kiellettiin vuonna 1955, mutta kanta jatkoi supistumistaan siinä määrin, että vuonna 1966 saimaannorppa otettiin mukaan IUCN:n maapallon uhanalaisten eliölajien luetteloon.

Tällä hetkellä saimaannorpan tulevaisuutta uhkaa lähinnä kaksi tekijää: norppia tappavien kalastusvälineiden käyttö ja pesimäaikaisesta häirinnästä johtuva suuri poikaskuolleisuus. Taustalla on norpan luonnollisen elinympäristön jatkuva supistuminen rantojen loma-asutuskäytön edelleen lisääntyessä ja loma-asuntojen lähiympäristön muuttuessa erilaisten vapaa-ajan aktiviteettien, kuten moottorikelkkailun ja kalastuksen kohteeksi. Yksi pahimmista pesimäaikaisen häiriön aiheuttajista on moottorikelkkailu jäällä ja ranta-alueilla. Veneilyä tai vesiretkiä ei sen sijaan pidetä merkittävänä uhkana.

Saimaannorppa ja sen pesä on nykyisin rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla. Tämän edelleenkin erittäin uhanalaisen lajin suojelua onkin tehostettu monin eri toimenpitein. Rantojen suojeluohjelmaan ja sitä täydentävään Natura 2000-verkostoon kuuluvilla norpan keskeisillä elinalueilla rantarakentamista rajoitetaan. Paikoitellen on asetettu talviaikaisia liikumisrajoituksia. Myös norpille haitallista verkkokalastusta on useilla norpan elinalueilla keväällä ja alkukesällä rajoitettu vapaaehtoisin sopimuksin.

Natura 2000-verkostoon sisältyvät saimaannorpan keskeiset elinalueet (Kolovesi - Vaaluvirta - Pyttyselkä, Joutenvesi - Pyyvesi ja Oriveden saaristo) näet Norppareitin kartastosta. Koko kannasta Kolovedeltä Pyyvedelle ulottuvalla alueella arvioidaan elävän n. 17 %. Kun retkeilet näillä alueilla muista, että liikut Saimaan luonnontilaisen järviluonnon arvokaimmassa osassa - saimaannorpan kotivesillä!

Norpan suojelusta vastaa:
METSÄHALLITUS
Akselinkatu 8
57130 SAVONLINNA
p.0205 64 5900
www.metsa.fi
(Tekstin lähteet: Metsähallitus)

Tilaa Norppareittikartta ja koe elämäsi seikkailu norpan kotivesillä. Seuraavalla sivulla on osoitteita, joista saat lisätietoja.

Ota yhteyttä!

Kalastus

Helpoin tapa harrastaa viehekalastusta koko Norppareitin vesialueella on maksaa valtakunnallinen kalastuksenhoitomaksu ja Itä-Suomen läänin viehekalastusmaksu. Ainoastaan tietyt lohikalajien suosimat koski- ja virtapaikat ovat viranomaisten päätöksellä rajattu läänikohtaisen viehekalastusluvan käytön ulkopuolelle. Näiden urheilukalastuskohteiden luvista ja säännöistä saat tietoa paikallisista matkailutoimistoista. Lupamaksuista saat myös tietoa Maa- ja metsätalousministeriön kotisivulta: <http://www.mmm.fi>

*Heinäveden
Matkailutoimisto*
Kermanrannantie 7
79700 HEINÄVESI
Puh. (017) 578 1273
Fax (017) 578 1280
Sähköposti:
matkailutoimisto@heinavesi.fi
www.heinavesi.fi

Enonkosken kunta
Kunnanvirasto
Enonkoskentie 3T
58175 ENONKOSKI
Puh. (015) 345 300
Fax (015) 345 3011
Sähköposti:
enonkosken.kunta@enonkoski.fi
www.enonkoski.fi

Kerimäen kunta
Matkailuneuvonta
Puruvedentie 59
58200 KERIMÄKI
Puh. (015) 575 4211
Fax (015) 543 000
Sähköposti:
info@kerimaki.fi
www.kerimaki.fi

*Savonrannan
Sampo Oy*
Vuokalantie 214
58300 SAVONRANTA
Puh. (015) 679 170
Fax (015) 679 171
GSM 0400-372 945
Sähköposti:
helasi@co.inet.fi
www.savonranta.fi

Savonrannan kunta
Kunnanvirasto
Lamminniementie 11
58300 SAVONRANTA
Puh. (015) 345 400
Fax (015) 345 4031
Sähköposti:
savonrannan.kunta@
savonranta.fi
www.savonranta.fi

Opastetut ja omatoimiset melontaretket, kanootti- ja retkeilyvälinevuokraus ja majoituspalvelut:

Kolovesi Retkeily Ky

Pirttimäentie 1451
58300 SAVONRANTA
Puh. 040-558 9163
Fax (015) 673 628
Sähköposti:
canoe.lakeland@kolovesi-company.inet.fi
-opastus, majoitus, kanootit, veneet,
retkeilyvarusteet

GSL Graafinen suunnittelutoimisto Latvala
Lappeenrannan Kirjapaino 2001
Tekstin suunnittelu Jouko Siivonen/
Kolovesi Retkeily Ky